

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελληνική Οικονομία

Ενότητα: Διάλεξη Όγδοη

Κορρές Γεώργιος

Τμήμα Γεωγραφίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο **«Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου»** έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1.	Σκοποί ενότητας.....	5
2.	Περιεχόμενα ενότητας.....	5
2.1	Διάλεξη Όγδοη.....	5
2.1.1	ΧΡΗΜΑ: Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	
2.1.1.1	Έννοια και λειτουργία χρήματος.....	5
2.1.1.2	Μορφές Χρήματος.....	5
2.1.1.3	Προσφορά Χρήματος.....	6
2.1.2	Η Κεντρική Τράπεζα (Εκδοτική Τράπεζα) και οι Λειτουργίες της.....	6
2.1.2.1	α) Η Κεντρική Τράπεζα ως Τραπεζίτης των άλλων Τραπεζών και του Δημοσίου.....	7
2.1.2.2	Η ρύθμιση της προσφορά του χρήματος από την Κεντρική Τράπεζα	7
2.1.2.3	Τα ελάχιστα ταμιακά διαθέσιμα των Εμπορικών Τραπεζών.....	8
2.1.2.4	Η πολιτική της ανοικτής αγοράς.....	8
2.1.3	ΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ.....	11
2.1.3.1	Υπό Κρατικό Έλεγχο Εμπορικές Τράπεζες.....	14
2.1.3.2	Ειδικοί Πιστωτικοί Οργανισμοί.....	14
2.1.3.3	Προσδιοριστικοί παράγοντες της ποσότητας του χρήματος στην κυκλοφορία.....	16
2.1.3.4	Χρήμα και Τραπεζικό Σύστημα.....	16
2.1.3.4.1	Συμβολή στην παραγωγικότερη χρησιμοποίηση των διαθέσιμων χρηματικών πόρων και ευνοϊκή επίδραση στη συνολική αποταμίευση μίας οικονομίας.....	17
2.1.3.4.2	Παροχή γενικότερων υπηρεσιών στις οικονομικές ομάδες, όπως η δυνατότητα χρονικής κατανομής των δαπανών.....	17
2.1.3.4.3	Το χρηματοπιστωτικό σύστημα συμβάλλει στην ομαλή λειτουργία του οικονομικού κυκλώματος.....	18
2.1.3.5	Βασικές Αρχές της Τραπεζικής Λειτουργίας.....	18
2.1.3.6	Βασικές Λειτουργίες της Τράπεζας.....	19
2.1.4	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: «ΔΟΜΗ – ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε. ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ».....	19
2.1.4.1	ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ – ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε. ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	19
2.1.4.2	ΟΙ Μ.Μ.Ε. ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	21
2.1.5	Η ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	22
2.1.6	ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ – ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΜΕ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ.....	23

2.1.7	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΒΑΣΗ ΤΟΥ Κ. Ν. 2601/1998: «ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ»	25
2.1.7.1	ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	25
2.1.7.2	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	26
2.1.7.3	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΛΗΨΗ ΜΙΑΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ	27
2.1.7.4	Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ	28

1. Σκοποί ενότητας

2. Περιεχόμενα ενότητας

2.1 Διάλεξη Όγδοη

2.1.1 ΧΡΗΜΑ: Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

2.1.1.1 Έννοια και λειτουργία χρήματος

Η βασική αιτία που καθόρισε την εμφάνιση του χρήματος είναι η εμφάνιση της εμπορευματικής παραγωγής, δηλαδή, της παραγωγής που τα προϊόντα της δεν προορίζονται για άμεση κατανάλωση, αλλά για ανταλλαγή. Η παραγωγή αυτή εμφανίζεται αρχικά περιστατικά, τυχαία και δεν χαρακτηρίζει τη βασική οικονομική δραστηριότητα των ανθρώπων. Το χρήμα, με την πλήρη σημασία της λέξης, είναι, στην ουσία, αποτέλεσμα της εξέλιξης των ανταλλαγών στην ουσία της εμπορευματικής παραγωγής.

Δίνοντας, λοιπόν, έναν ορισμό στην έννοια χρήμα, θα λέγαμε ότι: το χρήμα είναι ένα οικονομικό αγαθό που χρησιμοποιείται ως μέσο ανταλλαγών (το ίδιο ή με εκπροσώπους του) ακριβώς επειδή έχει αξία και μπορεί γι αυτό να μετράει την αξία των άλλων οικονομικών αγαθών.

Το χρήμα είναι εκείνο το αγαθό που οδήγησε στην μετάβαση από την εποχή του αντιπραγματισμού (δίνω αγαθό – παίρνω αγαθό) στην εποχή που εμφανίζονται οι προϋποθέσεις για μία εγχρήματη οικονομία.

Έτσι, λοιπόν, το στάδιο που χαρακτηρίζεται από την σχέση αγαθό $\Leftrightarrow$ αγαθό, αντικαθίσταται από αυτό που χαρακτηρίζει τη σχέση Αγαθό $\Leftrightarrow$ Χρήμα $\Leftrightarrow$ αγαθό.

Τώρα, όσον αφορά τις κυριότερες λειτουργίες του χρήματος στην οικονομική ζωή, αυτές είναι οι εξής:

- Ως μέτρο αξίας
- Ως μέσο ανταλλαγής (ή κυκλοφορίας)
- Ως μέσο πληρωμών
- Ως μέσο θησαυρισμού (ή διατήρησης ή αποθεματοποίησης αξιών)

2.1.1.2 Μορφές Χρήματος

Το χρήμα δεν είχε πάντα τη μορφή που έχει σήμερα. Τα πρώτα υλικά αγαθά που χρησιμοποιήθηκαν ως χρήμα ήταν: όστρακα, ζώα, αλλά κυρίως πολύτιμα μέταλλα, όπως χρυσός και ασήμι.

Από τη στιγμή που τα ευγενή μέταλλα καθιερώθηκαν στο ρόλο του χρήματος, μέχρι σήμερα, εμφανίστηκαν τα εξής είδη χρήματος: Το μεταλλικό νόμισμα, τα τραπεζογραμμάτια (μετατρέψιμα και μη μετατρέψιμα) και το λογιστικό χρήμα (καταθέσεις όψεως που κινούνται με επιταγές). Επίσης, στις καθημερινές συναλλαγές

μπορούν να χρησιμοποιηθούν και διάφορα άλλα περιουσιακά στοιχεία με σχετική ρευστότητα, όπως καταθέσεις προθεσμίας, ομολογίες κ.α., τα οποία, όμως, δεν θεωρούνται ως χρήμα με τη στενή έννοια του όρου και αποτελούν τα λεγόμενα παραχρηματικά μέσα.

Τα κέρματα και τα χαρτονομίσματα εκδίδονται από την Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδος ενώ οι καταθέσεις όψεως αποτελούν το πλασματικό χρήμα που δημιουργείται από τις εμπορικές τράπεζες.

2.1.1.3 Προσφορά Χρήματος

Προσφορά χρήματος είναι η ποσότητα του χρήματος που βρίσκεται στην κυκλοφορία σε μία ορισμένη χρονική περίοδο. Επομένως, οι έννοιες «προσφορά χρήματος» και «ποσότητα χρήματος στην κυκλοφορία» είναι ταυτόσημες και χρησιμοποιούνται εναλλακτικά. Ανάλογα με ποια στοιχεία περιλαμβάνει η προσφορά χρήματος ορίζεται με τρεις βασικούς τρόπους.

1. Η προσφορά χρήματος με την στενή έννοια του όρου ορίζεται ως M_1 και περιλαμβάνει:
  - Την νομισματική κυκλοφορία, δηλαδή, κέρματα και τραπεζογραμμάτια που βρίσκονται στην κυκλοφορία (δηλαδή, εκτός τραπεζικού συστήματος). Πρόκειται για το χρήμα που δημιουργεί η Κεντρική Τράπεζα, η αποδοχή του οποίου είναι υποχρεωτική, γι αυτό λέγεται και χρήμα αναγκαστικής κυκλοφορίας ή νόμιμο χρήμα.
  - Καταθέσεις όψεως: είναι οι καταθέσεις που έχουν κάνει στις τράπεζες οι ιδιώτες και πάνω στις οποίες σύρονται επιταγές. Οι καταθέσεις αυτές δεν είναι τοκοφόρες.
2. Η προσφορά χρήματος με την ευρύτερη έννοια του όρου ορίζεται ως M_2 και περιλαμβάνει τα στοιχεία του M_1 συν τις μικροκαταθέσεις ιδιωτών (όχι σε καταθέσεις όψεως) στις τράπεζες και στους άλλους πιστωτικούς οργανισμούς. Οι καταθέσεις αυτές είναι, συνήθως, τρεχούμενοι λογαριασμοί και καταθέσεις ταμιευτηρίου, οι οποίες χρησιμοποιούνται για συναλλαγές.
3. Η προσφορά χρήματος με μία πιο ευρύτερη έννοια του όρου ορίζεται ως M_3 και περιλαμβάνει τα στοιχεία του M_1 συν τις καταθέσεις ταμιευτηρίου και προθεσμίας Δημοσίων επιχειρήσεων και Οργανισμών. Η προσφορά χρήματος με τον πολύ ευρύ ορισμό της ορίζεται ως M_4 και περιλαμβάνει M_3 συν τα Έντοκα Γραμμάτια Δημοσίου με διάρκεια μέχρι ένα χρόνο.

Στην πράξη, χρησιμοποιούμε την προσφορά χρήματος με την έννοια του M_1 και M_3 . Για τα μεγέθη αυτά δημοσιεύονται τακτικά τα στοιχεία από την Κεντρική Τράπεζα.

Τέλος, η προσφορά χρήματος με την πιο στενή έννοια του όρου καλείται νομισματική βάση της οικονομίας και ορίζεται ως M_0 . Μ' αυτή την έννοια, περιλαμβάνει την νομισματική κυκλοφορία (κέρματα συν τραπεζογραμμάτια εκτός τραπεζικού συστήματος) συν τα μετρητά των τραπεζών και των άλλων πιστωτικών οργανισμών στην Κεντρική Τράπεζα.

2.1.2 Η Κεντρική Τράπεζα (Εκδοτική Τράπεζα) και οι Λειτουργίες της

Στις περισσότερες χώρες λειτουργεί μία κεντρική (Εκδοτική) τράπεζα, η οποία εκτός από την έκδοση του «νόμιμου χρήματος» και τη ρύθμιση της συνολικής προσφοράς χρήματος, παίζει το ρόλο του τραπεζίτη των τραπεζών και του τραπεζίτη του Δημοσίου.

2.1.2.1 α) Η Κεντρική Τράπεζα ως Τραπεζίτης των άλλων Τραπεζών και του Δημοσίου

Η κεντρική Τράπεζα δέχεται καταθέσεις από τις άλλες τράπεζες και διακανονίζει τις μεταξύ τους χρεαπαιτήσεις.

Οι εμπορικές τράπεζες έχουν ανάγκη από μία τράπεζα όπου να καταθέτουν τα χρηματικά τους κεφάλαια και από έναν μηχανισμό που να μεταβιβάζει τα χρηματικά κεφάλαια από τη μία εμπορική τράπεζα στην άλλη. Επίσης, έχουν ανάγκη από μία τράπεζα που να μπορεί να τις δανείζει χρηματικά μέσα κάθε φορά που έχουν ανάγκη από ρευστά διαθέσιμα.

Στις εμπορικές τράπεζες γίνονται κάθε μέρα καταθέσεις και αναλήψεις χρημάτων. Συνήθως, το μέγεθος των καταθέσεων υπερβαίνει το μέγεθος των αναλήψεων. Αν, όμως, συμβεί ώστε σε μία εμπορική τράπεζα οι εκροές να ξεπεράσουν τις εισροές, τότε η τράπεζα αυτή παρουσιάζει έλλειψη ρευστών διαθεσίμων. Στις περιπτώσεις αυτές μπορεί να ρευστοποιήσει τα περιουσιακά της στοιχεία ή να καταφύγει για δανεισμό στην Κεντρική Τράπεζα. Ο δανεισμό μπορεί να γίνει με αναπροεξόφληση δανείων που οι εμπορικές τράπεζες έχουν χορηγήσει σε επιχειρήσεις (ή ιδιώτες) ή με παροχή δανείου από την Κεντρική Τράπεζα προς τις εμπορικές τράπεζες με ενέχυρο κρατικές ομολογίες. Στις περιπτώσεις αυτές, η Κεντρική Τράπεζα καθορίζει το επιτόκιο, το οποίο λέγεται αναπροεξοφλητικό ή τραπεζικό επιτόκιο. Η Κεντρική Τράπεζα λειτουργεί ως Γραφείο Συμψηφισμών όταν διακανονίζει χρεαπαιτήσεις των εμπορικών τραπεζών, μεταφέροντας χρηματικά ποσά από το λογαριασμό μίας εμπορικής τράπεζας στο λογαριασμό άλλης.

Το δημόσιο, επίσης, έχει ανάγκη από έναν πιστωτικό οργανισμό, όπου να καταθέτει τα χρήματά του και να εκδίδει επιταγές έναντι των καταθέσεων αυτών (όψεως). Επίσης, το δημόσιο, όταν τα έσοδα του δεν επαρκούν, καταφεύγει σε δανεισμό με την έκδοση κρατικών που συνήθως τις πουλάει στην Κεντρική Τράπεζα. Στην περίπτωση αυτή, η Κεντρική Τράπεζα, αυξάνει το πιστωτικό υπόλοιπο σε λογαριασμό του δημοσίου κατά το μέγεθος της αξίας των ομολογιών που αγοράζει.

Η Κεντρική Τράπεζα διατηρεί και διαχειρίζεται τα αποθέματα χρυσού και τα συναλλαγματικά αποθέματα και φροντίζει για την εξισορρόπηση του ισοζυγίου πληρωμών. Το ξένο συνάλλαγμα είναι απαραίτητο για τη διεξαγωγή των διεθνών συναλλαγών της κάθε χώρας. Εννοείται, ότι η Κεντρική Τράπεζα δεν μπορεί να εκδίδει ξένο συνάλλαγμα κι από την άποψη αυτή έχει πρόβλημα ρευστότητας σε ξένο συνάλλαγμα. Η Κεντρική Τράπεζα ρυθμίζει, επίσης, τη συναλλαγματική ισοδυναμία του εθνικού νομίσματος.

2.1.2.2 Η ρύθμιση της προσφοράς του χρήματος από την Κεντρική Τράπεζα

Ο έλεγχος της προσφοράς του χρήματος αποτελεί την κυριότερη λειτουργία της Κεντρικής Τράπεζας. Η Κεντρική Τράπεζα, ως εκδοτική τράπεζα, ελέγχει άμεσα την

έκδοση τραπεζογραμματίων και κερμάτων (τη νομισματική κυκλοφορία). Σε ότι αφορά τη συνολική προσφορά χρήματος, εφαρμόζει ένα σύνολο μέτρων που συνιστούν την πολιτική της Τράπεζας και αποσκοπούν στον έλεγχο της δημιουργίας τραπεζικού (ή λογιστικού) χρήματος από τις εμπορικές τράπεζες. Τα κυριότερα από τα μέτρα αυτά είναι: Ο καθορισμός του ελάχιστου ορίου ταμιακών διαθεσίμων (μετρητών) των εμπορικών τραπεζών, η πολιτική της ανοικτής αγοράς, και άλλα μέσα, όπως η πολιτική των επιτοκίων και οι πιστωτικοί έλεγχοι.

2.1.2.3 Τα ελάχιστα ταμιακά διαθέσιμα των Εμπορικών Τραπεζών

Η Κεντρική Τράπεζα ορίζει το ελάχιστο όριο ταμιακών διαθεσίμων (μετρητών) που πρέπει να διατηρούν οι εμπορικές τράπεζες. Ως ποσοστό επί των συνολικών καταθέσεων, το όριο αυτό ποικίλλει από χώρα σε χώρα (αλλού μπορεί να είναι 8% κι αλλού 15%). Η σχέση μεταξύ μετρητού χρήματος που πρέπει να διατηρεί η Εμπορική Τράπεζα και τρεχουσών υποχρεώσεων της λέγεται λόγος ή συντελεστής ελάχιστους αποθέματος. Όπως έχουμε πει, όσο μικρότερο είναι το ελάχιστο όριο ταμιακών διαθεσίμων, τόσο περισσότερο λογιστικό χρήμα μπορούν να δημιουργούν οι εμπορικές τράπεζες. Επομένως, αν η Κεντρική Τράπεζα θέλει να περιορίσει την ποσότητα του λογιστικού χρήματος, τότε μπορεί να αυξήσει το ελάχιστο όριο ταμιακών διαθεσίμων των εμπορικών τραπεζών, αν και ο τρόπος αυτός δεν χρησιμοποιείται συχνά. Το ελάχιστο όριο ταμιακών διαθεσίμων επιβάλλεται για λόγους ασφαλείας των εμπορικών τραπεζών, για να μπορούν να ανταποκρίνονται στις καθημερινές απαιτήσεις των πελατών τους και να μην κλονίζεται η εμπιστοσύνη του κοινού προς τις τράπεζες.

Επίσης, η Κεντρική Τράπεζα μπορεί να υποχρεώσει τις εμπορικές τράπεζες να διατηρούν στην Κεντρική Τράπεζα ειδικές καταθέσεις, πέρα από το ελάχιστο όριο ταμιακών διαθεσίμων, πράγμα που ουσιαστικά σημαίνει αύξηση του ελάχιστου ορίου ταμιακών διαθεσίμων.

2.1.2.4 Η πολιτική της ανοικτής αγοράς

Η αγορά και η πώληση ομολογιών από την Κεντρική Τράπεζα στο χρηματιστήριο αξιών αποτελεί σημαντικό μέσο που διαθέτει η Κεντρική Τράπεζα, για τον έλεγχο της προσφοράς χρήματος. Αν η Κεντρική Τράπεζα θέλει να αυξήσει τα ταμιακά διαθέσιμα των εμπορικών τραπεζών (συνεπώς να αυξήσει σε πολλαπλάσια έκταση τη δημιουργία λογιστικού χρήματος), τότε αγοράζει ομολογίες στο χρηματιστήριο αξιών. Κι αντίθετα, αν θέλει να μειώσει τα ταμιακά διαθέσιμα των εμπορικών τραπεζών, τότε πουλάει ομολογίες στην αγορά του χρηματιστηρίου αξιών. Στα πιο κάτω παραδείγματα θα φανεί καλύτερα πως ασκείται μία τέτοια επίδραση.

Παράδειγμα 1: Έστω ότι η Κεντρική Τράπεζα θέλει να αυξήσει τα ταμιακά διαθέσιμα των εμπορικών τραπεζών. Τότε, η Κεντρική Τράπεζα αγοράζει στην αγορά του χρηματιστηρίου αξιών από ιδιώτες ομολογίες (π.χ. αξίας 2.000 δρχ), τις οποίες εξοφλεί με επιταγές πληρωτέες από αυτήν. Ο πωλητής της ομολογίας καταθέτει στην συνέχεια την επιταγή της Κεντρικής Τράπεζας στην Εμπορική Τράπεζα, με την οποία συναλλάσσεται. Αυτή, με τη σειρά της, προσκομίζει την επιταγή για εξόφληση στην Κεντρική Τράπεζα, η οποία εξοφλεί την επιταγή πιστώνοντας το λογαριασμό της Εμπορικής Τράπεζας που κρατάει η ίδια.

Σε μία τέτοια περίπτωση, οι μεταβολές που θα γίνουν στα βιβλία της Κεντρικής Τράπεζας, της Εμπορικής Τράπεζας και του ιδιώτη, λόγω αγοράς μίας ομολογίας αξίας 2.000 δρχ. είναι οι εξής:

Κεντρική Τράπεζα

Ενεργητικό	Παθητικό
Ομολογίες + 2000 δρχ.	Κατάθεση Εμπορικής Τράπεζας + 2000 δρχ.

Ιδιώτης

Ενεργητικό	Παθητικό
Ομολογίες - 2000 δρχ. Καταθέσεις σε Εμπορική Τράπεζα + 2000δρχ.	Μεταβολή καμία

Εμπορική Τράπεζα

Ενεργητικό	Παθητικό
Κατάθεση στην Κεντρική Τράπεζα + 2000 δρχ.	Καταθέσεις ιδιώτη + 2000 δρχ.

Με τον τρόπο αυτό, η Κεντρική Τράπεζα έχει αποκτήσει ένα ενεργητικό στοιχείο (ομολογίες) αξίας 2.000 δρχ. και έχει δημιουργήσει υποχρέωση προς την Εμπορική Τράπεζα 2000 δρχ. με την μορφή κατάθεσης της Εμπορικής Τράπεζας στην Κεντρική. Ενώ η Εμπορική Τράπεζα έχει μία νέα κατάθεση στην Κεντρική Τράπεζα ίση με 2000 δρχ., πράγμα που αποτελεί τα πρόσθετα ταμιακά της διαθέσιμα.

Παράδειγμα 2. Έστω ότι η Κεντρική Τράπεζα θέλει να μειώσει τα ταμιακά διαθέσιμα των Εμπορικών Τραπεζών και γι αυτό πουλάει στην αγορά του χρηματιστηρίου αξιών σε ιδιώτες κρατικές ομολογίες. Έστω ότι πουλάει σε ιδιώτη μία κρατική ομολογία αξίας 2.000 δρχ. στην περίπτωση αυτή, η Κεντρική Τράπεζα θα πληρωθεί με επιταγή πληρωτέα από την Εμπορική Τράπεζα με την οποία συναλλάσσεται ο ιδιώτης. Η Κεντρική Τράπεζα προσκομίζει την επιταγή για πληρωμή στην Εμπορική. Η πληρωμή, όμως, γίνεται με εγγραφή με την οποία μειώνονται οι καταθέσεις της Εμπορικής Τράπεζας στην Κεντρική κατά το αντίστοιχο ποσό. Οι εγγραφές στα αντίστοιχα βιβλία θα έχουν τώρα ως εξής:

Κεντρική Τράπεζα

Ενεργητικό	Παθητικό
Ομολογίες - 2000 δρχ.	Κατάθεση Εμπορικής Τράπεζας - 2000 δρχ.

Εμπορική Τράπεζα

Ενεργητικό	Παθητικό
Κατάθεση στην Κεντρική Τράπεζα - 2000 δρχ.	Καταθέσεις ιδιωτών - 2000 δρχ.

Ιδιώτης

Ενεργητικό	Παθητικό
Ομολογίες + 2000 δρχ. Καταθέσεις σε Εμπορική Τράπεζα - 2000δρχ.	Μεταβολή καμία

Με τον τρόπο αυτό, ο μεν ιδιώτης μετασχημάτισε απλώς τα ενεργητικά του στοιχεία (αντί να έχει 2000 δρχ. σε καταθέσεις έχει ομολογίες αξίας 2000 δρχ.). το ενεργητικό και το παθητικό της Κεντρικής Τράπεζας και της Εμπορικής Τράπεζας μεταβλήθηκαν ισόποσα. Αλλά σε ότι αφορά, που μας ενδιαφέρει, οι υποχρεώσεις της από καταθέσεις ιδιωτών έχουν μειωθεί κατά 2.000 δρχ., ισόποσα έχουν μειωθεί και τα ταμιακά της διαθέσιμα (οι καταθέσεις της στην Κεντρική Τράπεζα). Έτσι, αν και τα ενεργητικά στοιχεία και οι υποχρεώσεις της Εμπορικής Τράπεζας μεταβλήθηκαν ισόποσα, ωστόσο, ο λόγος μεταξύ μετρητών και καταθέσεων μειώθηκε.

Άλλα μέσα που διαθέτει η Κεντρική Τράπεζα για να επηρεάσει την προσφορά του χρήματος είναι η πολιτική του επιτοκίου και των πιστωτικών ελέγχων, αν και τα μέσα αυτά έχουν μικρότερη σημασία σε σύγκριση με την πολιτική της ανοικτής αγοράς και του ελάχιστου ορίου ταμιακών διαθεσίμων.

Η Κεντρική Τράπεζα αναπροεξοφλώντας δάνεια των εμπορικών τραπεζών ή παρέχοντας σε αυτές δάνεια, καθορίζει το ύψος του αναπροεξοφλητικού ή τραπεζικού επιτοκίου. Με τη ρύθμιση του επιτοκίου αυτού η Κεντρική Τράπεζα επιδρά στη διαμόρφωση κι όλων των άλλων επιτοκίων βραχυπρόθεσμου δανεισμού. Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι επίδραση στα άλλα επιτόκια ασκεί και το επιτόκιο των ομολογιών, το οποίο, η πολιτική της ανοικτής αγοράς με την αγορά ή πώληση κρατικών ομολογιών, μπορεί να το αυξομειώνει ανάλογα. Με την πολιτική του επιτοκίου, η Κεντρική Τράπεζα επιδρά στη ζήτηση χρήματος.

Παραδείγματα αγοράς πρωτογενούς ενεργητικού στοιχείου:

Έστω ότι η Κεντρική Τράπεζα αγοράζει από ιδιώτη ξένο συνάλλαγμα, αξίας 2000 δρχ. στην περίπτωση αυτή, οι ισολογισμοί της τράπεζας και του ιδιώτη θα είναι οι εξής:

Ισολογισμός Κεντρικής Τράπεζας

Ενεργητικό	Παθητικό
Συνάλλαγμα + 2000 δρχ.	Υποχρεώσεις + 2000 δρχ

Ισολογισμός Ιδιώτη

Ενεργητικό	Παθητικό
Χαρτονόμισμα + 2000 δρχ Συνάλλαγμα - 2000 δρχ.	Καμία μεταβολή

Από τους ισολογισμούς αυτούς φαίνεται ότι το ενεργητικό και το παθητικό της Κεντρικής Τράπεζας μεταβλήθηκαν ισόποσα (αυξήθηκαν κατά 2.000 δρχ). τα ενεργητικά στοιχεία του ιδιώτη απλώς μετασχηματίστηκαν (αντί να διαθέτει 2000 δρχ

σε συνάλλαγμα διαθέτει 2000 δρχ σε χαρτονόμισμα), χωρίς να μεταβληθεί η καθαρή ενεργητική του θέση. Οι 2000 δρχ που διαθέτει ο ιδιώτης σε χαρτονόμισμα αποτελούν απαιτήσεις του προς την Κεντρική Τράπεζα. Το ποσό αυτό αντιπροσωπεύει το χρηματικό ποσό που δημιούργησε η Κεντρική Τράπεζα και το οποίο προστέθηκε στην Οικονομία. Αν τώρα η Κεντρική Τράπεζα πουλήσει ξένο συνάλλαγμα (ή άλλο ενεργητικό στοιχείο της) αξίας 2000 δρχ. θα καταστρέψει ισόποσο χρήμα μ' αυτό που δημιούργησε.

Παράδειγμα αγοράς δευτερογενούς ενεργητικού στοιχείου:

Έστω ότι η Κεντρική Τράπεζα παρέχει σε Εμπορική Τράπεζα δάνειο ύψους 2000 δρχ. οι ισολογισμοί των δύο τραπεζών, ύστερα από την πράξη αυτή, θα έχουν ως εξής:

Ισολογισμός Κεντρικής Τράπεζας

Ενεργητικό	Παθητικό
Δάνειο προς Εμπορική Τράπεζα + 2000 δρχ.	Τρεχ. Λογαριασμός εμπορικής τράπεζας + 2000 δρχ

Ισολογισμός Εμπορικής Τράπεζας

Ενεργητικό	Παθητικό
Χρήμα Κεντρικής Τράπεζας + 2000 δρχ	Υποχρεώσεις προς Κεντρική Τράπεζα

Απ' τους ισολογισμούς φαίνεται ότι το ενεργητικό και το παθητικό των δύο τραπεζών αυξήθηκαν ισόποσα. Όμως, οι υποχρεώσεις της Κεντρικής Τράπεζας προς την Εμπορική ισοδυναμούν με την αύξηση του χρήματος (χαρτονομίσματος) που δημιούργησε η Κεντρική Τράπεζα και το οποίο προστέθηκε στην οικονομία. Η καταστροφή του χρήματος αυτού θα γίνει με την εξόφληση του δανείου.

2.1.3 ΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Οι εμπορικές τράπεζες αποτελούν το κυριότερο και ενεργητικότερο τμήμα του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος (Ε.Τ.Σ.). Στην Ελλάδα σήμερα υπάρχουν 39 τράπεζες, από τις οποίες οι 21 είναι παραρτήματα ξένων τραπεζών. Οι αριθμοί αυτοί, όμως, δεν λένε πολλά πράγματα, γιατί το Ε.Τ.Σ. χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό συγκέντρωσης. Για παράδειγμα, δύο μόνο τράπεζες, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Ε.Τ.Ε.) και η Εμπορική Τράπεζα (ΕΜ. Τ. Ε.) ελέγχουν, περίπου, το 65% των τραπεζικών εργασιών. Δεδομένου ότι το 75% των ιδιωτικών αποταμιεύσεων βρίσκεται στα χέρια των Εμπορικών Τραπεζών και ότι το 50% των πιστώσεων προς όλους τους τομείς της οικονομίας χορηγείται από τις Εμπορικές Τράπεζες, η σημασία των παραπάνω ποσοστών είναι προφανής.

Οι δραστηριότητες των εμπορικών τραπεζών οριοθετούνται από μία σειρά νόμων και αποφάσεων της νομισματικής επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος. Χαρακτηριστικό, όμως, είναι ότι το νομοθετικό πλαίσιο της λειτουργίας των εμπορικών τραπεζών υπάρχουν νόμοι που τέθηκαν σε ισχύ το 1920, το 1931 κ.λ.π. Αυτό, φυσικά, είναι συνέπεια της ολιγοπωλειακής συγκέντρωσης του Ε.Τ.Σ.

Η κρατική δραστηριότητα και παρέμβαση επηρεάζουν ή ελέγχουν άμεσα ή έμμεσα ζωτικά τμήματα του Ε.Τ.Σ. Εκτός της Τράπεζας της Ελλάδος, το κράτος ελέγχει τις περισσότερες εμπορικές τράπεζες (Ε.Τ.Ε., ΕΜ.Τ.Ε., Αττικής, Ιονική, Γενική, Μακεδονίας – Θράκης κ.α.) που ελέγχουν το 80% του συνόλου των τραπεζικών εργασιών και το 85% περίπου των καταθέσεων της χώρας.

Το κυριότερο χαρακτηριστικό του Ε.Τ.Σ. είναι ότι όλες οι υπάρχουσες τράπεζες κινούνται εντός προδιαγεγραμμένων πλαισίων. Τα πλαίσια αυτά ορίζονται είτε από την Τ.Ε. (μέσω των αποφάσεων της) είτε από το καταστατικό τους (που πρέπει να εγκριθεί από την Τ.Ε. και προσδιορίζει με χαρακτηριστική σχολαστικότητα την λειτουργία τους).

Για την ίδρυση μίας εμπορικής τράπεζας (ή την εγκατάσταση νέων υποκαταστημάτων ή πρακτορείων ξένης τράπεζας που έχει ιδρυθεί και λειτουργεί), απαιτείται η άδεια της Τ.Ε. Για την ίδρυση μίας εμπορικής τράπεζας, με συμμετοχή και ξένων τραπεζών ή ιδιωτικών, απαιτείται πάλι άδεια της Τ.Ε., η οποία βάζει και ειδικούς όρους (π.χ. ανώτατο ποσοστό συμμετοχής των ξένων, αριθμός ελλήνων υπηκόων στο Διοικητικό Συμβούλιο κ.λ.π.)

Το κατώτατο ύψος του μετοχικού κεφαλαίου, σύμφωνα με ότι ισχύει σήμερα, είναι 4.000.000.000 δρχ. (Π.Δ. ΤΕ 2110/20/08/92), και πρέπει να καταβληθεί σε μετρητά. Δεν επιτρέπεται σε εμπορικές τράπεζες να κάνουν εμπόριο ούτε να αναλαμβάνουν την βιομηχανική παραγωγή οποιουδήποτε είδους.

Στην πράξη, λειτουργίες και δραστηριότητες των εμπορικών τραπεζών αντανακλώνονται στα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού του ισολογισμού τους.

Εάν συμπηφίσουμε τα στοιχεία που προκύπτουν από τις συναλλαγές των εμπορικών τραπεζών μεταξύ τους, η λογιστική κατάσταση των εμπορικών τραπεζών της Ελλάδας περιέχει τα ακόλουθα στοιχεία:

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΠΑΘΗΤΙΚΟ
1 Α) Ταμείο Β) Καταθέσεις στην Τ.Ε.	1 Καταθέσεις ιδιωτών
2 Διαθέσιμα σε συνάλλαγμα	2 Καταθέσεις σε συνάλλαγμα
3 Πιστώσεις στον ιδιωτικό τομέα	3 Καταθέσεις των Δημοσίων Επιχειρήσεων
4 Πιστώσεις σε Δημόσιες Επιχειρήσεις	4 Καταθέσεις των Δημόσιων Οργανισμών
5 Πιστώσεις σε Δημόσιους Οργανισμούς	5 Καταθέσεις των Ειδικών Πιστωτ. Οργανισμών
6 Έντοκα γραμ. & Ομόλ. Ελλην. Δημοσίου	6 Πιστώσεις από την Τ.Ε.
7 Πιστώσεις προς Ειδ. Πιστωτ. Οργαν.	7 Μετοχικό κεφάλαιο + Αποθέματα
8 Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	8 Λοιπές υποχρεώσεις

Το στοιχείο 3 του ενεργητικού αποτελεί το 50% περίπου του συνολικού ενεργητικού. Το στοιχείο 1 του παθητικού αποτελεί το 65% περίπου των συνολικών υποχρεώσεων των εμπορικών τραπεζών.

Από αυτά τα δεδομένα βγαίνουν οι παρακάτω διαπιστώσεις:

- Οι εμπορικές τράπεζες είναι οι τραπεζίτες του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας. Δέχονται τα ταμιακά πλεονάσματα των επιχειρήσεων (σε καταθέσεις όψεως ή προθεσμίας) και τις αποταμιεύσεις των ιδιωτών, γενικά (σε καταθέσεις ταμειυτηρίου, προθεσμίας και σε τρεχούμενους λογαριασμούς καταθέσεων.).
- Η κινητήρια δύναμη των εμπορικών τραπεζών είναι οι καταθέσεις. Οι καταθέσεις για τις τράπεζες είναι ότι το οξυγόνο για τον άνθρωπο. Η αξιοποίηση μόνο των ιδίων κεφαλαίων μίας τράπεζας δεν είναι αρκετή για να δώσει στην τράπεζα την δυνατότητα να επιβιώσει στις σημερινές συνθήκες.
- Η τραπεζική εξυπηρέτηση του δημοσίου δεν είναι αρμοδιότητα των εμπορικών τραπεζών. Οι εμπορικές τράπεζες έχουν περιορισμένες σχέσεις με τις δημόσιες επιχειρήσεις και τους δημόσιους οργανισμούς. Τηρούν, όμως, τους λογαριασμούς ταμιακής διαχείρισης πολλών Ν.Π.Δ.Δ. και τις δημόσιες επιχειρήσεις είναι πολύ περιορισμένα (5% περίπου του συνόλου των πιστώσεων).
- Δια μέσου των εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου (Ε.Γ.Ε.Δ) οι εμπορικές τράπεζες χρηματοδοτούν τον κρατικό προϋπολογισμό.
- Οι πιστώσεις προς τον ιδιωτικό τομέα αποτελούν το βασικό κερδοφόρο στοιχείο του ενεργητικού των εμπορικών τραπεζών. Οι πιστώσεις αυτές είναι κύρια βραχυχρόνιες και αποτελούν το 80% του συνόλου. Ο κύριος όγκος των μεσομακροπρόθεσμων πιστώσεων διοχετεύεται προς τον ιδιωτικό τομέα δια μέσου των ειδικών Πιστωτικών Οργανισμών/

Σημαντικό μέρος των δραστηριοτήτων των εμπορικών τραπεζών απορροφούν οι ποικίλες διαμεσολαβητικές εργασίες που αναλαμβάνουν. Οι εμπορικές τράπεζες μεσολαβούν στις εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών για να διευκολύνουν την υλοποίηση τους και να εξασφαλίζουν τα συμφέροντα όχι μόνο του πωλητή αλλά και του αγοραστή. Εκδίδουν εγγυητικές επιστολές διαφόρων μορφών. Μεταφέρουν, κατόπιν εντολών και δια μέσου ανταποκριτών, κεφάλαια από πόλη σε πόλη μέσα στην χώρα ή από την Ελλάδα στο εξωτερικό και αντίστροφα. Η ποικιλία των διαμεσολαβητικών εργασιών μεγαλώνει μέρα με τη μέρα σε συνάρτηση με την ποικιλία των οικονομικών σχέσεων που δημιουργούνται μεταξύ των οικονομικών μονάδων. Στον ακόλουθο Πίνακα 1 παρουσιάζονται οι κυριότερες εμπορικές τράπεζες, Ελληνικές και ξένες, με το προσωπικό και τα υποκαταστήματα που διαθέτουν.

Πίνακας 8.1: Ελληνικών και Ξένων Τραπεζών που Λειτουργούν στην Ελλάδα (με στοιχεία 31/12/95)

A/A	ΤΡΑΠΕΖΕΣ	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤ Α
01	Εθνική	15.183	491
02	Εμπορική	7.750	321
03	Άλφα Πίστewς	4.028	160

04	Ιονική	4.334	191
05	Εργασίας	2.221	94
06	Γενική	1.856	91
07	Κρήτης	1.466	86
08	Μακεδονίας – Θράκης	1.519	51
09	Κεντρικής Ελλάδος	579	19
10	Αθηνών	520	22
11	Πειραιώς	555	18
12	Αττικής	700	23
13	Τράπεζα Χίου	554	19
14	Interbank	520	15
15	Εγνατία	427	18
16	Δωρική	86	4
17	Ευρωπαϊκή Λαϊκή Τράπεζα	145	4
18	Ευρωεπενδυτική	276	5
19	Citibank	1.000	21
20	Barklays Bank	225	8
21	Algemene Banh Nederland	243	9
22	Midland Bank	200	4
23	National Westminster Bank	190	5
24	Societe Generale	124	3
25	Bank Nationale de Paris	115	6
26	The Royal Bank of Scotland	63	1
27	American Express	285	7
28	The Bank of Nova Scotia	168	5
29	Bayerisce Vereinsbank	59	1
30	Credit Commercial de france	60	2
31	Grindleys Bank	88	2
32	The Chase Manhattan Bank	70	2
33	Τράπεζα Κύπρου	282	4
34	Banque Paribas	55	1
35	Bank of America	58	1
36	Arab Bank	61	1
37	Bank Saderat Iran	14	1
38	Credit Lyonnaise	125	4
39	Instituto Bankario San Paolo de Torino	18	1
40	ING Bank N.V.	36	1
41	Ford Credit Europe PLC	13	1

2.1.3.1 Υπό Κρατικό Έλεγχο Εμπορικές Τράπεζες

Οι υπό κρατικό έλεγχο (άμεσα ή έμμεσα) εμπορικές τράπεζες παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Στον ίδιο πίνακα, παρουσιάζεται και η οικονομική εικόνα των Ελληνικών, υπό την κρατική εποπτεία τραπεζών, με στοιχεία ισολογισμών της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1996.

2.1.3.2 Ειδικοί Πιστωτικοί Οργανισμοί

Οι Ειδικοί Πιστωτικοί Οργανισμοί ιδρύθηκαν με σκοπό να καλύψουν τις ιδιόμορφες ανάγκες ορισμένων τομέων της οικονομίας, ορισμένων κοινωνικών ομάδων και μερικών Δημόσιων Οργανισμών. Στόχος ήταν, οι ειδικοί αυτοί οργανισμοί, να αναπτύξουν δικούς τους πόρους, αξιοποιώντας τα αρχικά τους κεφάλαια, όμως ο στόχος αυτός δεν έχει επιτευχθεί μέχρι σήμερα, με αποτέλεσμα, οι ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί, που ελέγχονται από το κράτος, να χρηματοδοτούνται κυρίως από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Από τις δύο τράπεζες αναπτύξεως που υπάρχουν σήμερα, η μία είναι καθαρά κρατική, η **Εθνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως** (Ε.Τ.Β.Α.) και η άλλη ελεγχόμενη έμμεσα από το κράτος, η **Εθνική Τράπεζα Επενδύσεως Βιομηχανικής Αναπτύξεως** (Ε.Τ.Ε.Β.Α), μια και είναι θυγατρική της Ε.Τ.Ε. που ελέγχεται από το κράτος. Και οι δύο έχουν σκοπό να χρηματοδοτούν τους μακροχρόνιους αναπτυξιακούς στόχους της Βιομηχανίας, των μεταλλευτικών, τουριστικών και ναυτιλιακών επιχειρήσεων, είτε παρέχοντας τους δάνεια μακράς διάρκειας, είτε, συμμετέχοντας στο μετοχικό τους κεφάλαιο, είτε παρέχοντας τεχνική ή άλλου μορφής βοήθειας κ.λ.π.

Η Ε.Τ.Β.Α. είναι η σημαντικότερη από τις αναπτυξιακές τράπεζες. Ιδρύθηκε το 1964, αρχικά σαν Δημόσια επιχείρηση αλλά από το 1973 λειτουργεί σαν ανώνυμη εταιρία (που ανήκει, όμως, στο δημόσιο). Η συμμετοχή της στο σύνολο των μακροχρόνιων χρηματοδοτήσεων της οικονομίας (πλην του αγροτικού τομέα) είναι 15% περίπου, έναντι 30% του 1965.

Η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (ΑΤΕ), είναι η αποκλειστική πηγή χρηματοδοτήσεως των καλλιεργητών της γης και μικρών γεωργικοκτηνοτροφικών επιχειρήσεων. Διαθέτει ένα μεγάλο δίκτυο καταστημάτων σ' όλη την Ελλάδα, αλλά κύρια σε αγροτικές περιοχές. Εκτός από την χρηματοδοτική της λειτουργία, η ΑΤΕ, ελέγχει τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, διανέμει λιπάσματα και άλλα υλικά απαραίτητα στους καλλιεργητές, δίνει συμβουλές κ.λ.π. και, τέλος, παρέχει κάθε είδους βοήθεια για την ίδρυση αγροτικών βιομηχανιών. Ουσιαστικά, είναι ο κύριος φορέας άσκησης της κυβερνητικής αγροτικής πολιτικής. Η προσφυγή στα «φθηνά» κεφάλαια της Τράπεζας της Ελλάδος αποτέλεσε την κύρια πηγή κεφαλαίων για την ΑΤΕ, στην οποία βασίστηκε η χαμηλότοκη χρηματοδότηση του αγροτικού τομέα. Τα τελευταία, όμως, χρόνια άρχισε να προσελκύει καταθέσεις από τους ιδιώτες και τους κατοίκους των αστικών περιοχών της χώρας.

Στον Όμιλο Επιχειρήσεων της ΑΤΕ, περιλαμβάνονται Η Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδος, η Αγροτική Ασφαλιστική, Αγροτική Ζωής, ΑΕΔΑΚ Αμοιβαίων Κεφαλαίων, ΑΤΕ Leasing, ΑΤΕ Κάρτα και Αγροτική Τεχνική.

Η Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος ιδρύθηκε το 1927 και η βασική λειτουργία της είναι η χορήγηση μέσο – μακροπρόθεσμων δανείων για πάγιες αλλά κύρια κτιριακές εγκαταστάσεις. Είναι ο αποκλειστικός χρηματοδότης των προγραμμάτων του οργανισμού εργατικής κατοικίας. Το 44% των μετοχών της, ανήκει στην Εθνική και 22% σε διάφορα Ν.Π.Δ.Δ.

Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο είναι δημόσια υπηρεσία που λειτουργεί κάτω από την εποπτεία του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών αλλά για τις πιστωτικές του

εργασίες υπάγεται στον έλεγχο της Νομισματικής Επιτροπής. Στις δραστηριότητες του υπάγονται οι απλές αλλά και οι προθεσμιακές καταθέσεις, οι χορηγήσεις στεγαστικών δανείων δημοσίων υπαλλήλων και δανείων σε Ν.Π.Δ.Δ., ενεχυροδανειστήριο, πληρωμές συντάξεων των δημοσίων υπαλλήλων, συνάλλαγμα, τίτλοι Δημοσίου, Αμοιβαία Κεφάλαια, Ομόλογα ΕΤΒΑ, εκμίσθωση θυρίδων.

Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων αποτελεί αυτόνομο ΝΠΔΔ, λειτουργεί κάτω από την εποπτεία του Υπουργείου Οικονομικών και για τις πιστοδοτικές του λειτουργίες ελέγχεται από την Νομισματική Επιτροπή.

2.1.3.3 Προσδιοριστικοί παράγοντες της ποσότητας του χρήματος στην κυκλοφορία

Κυκλοφορία του χρήματος είναι η κίνηση που αυτό διαγράφει στη σφαίρα της κυκλοφορίας προκειμένου να εκπληρώσει τις λειτουργίες του ως μέσο των ανταλλαγών και ως μέσο πληρωμών.

Η Τράπεζα της Ελλάδος που, κατά κύριο λόγο, είναι ο φορέας άσκησης της νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής του κράτους, παρεμβαίνει και ρυθμίζει την συνολική προσφορά χρήματος στην κυκλοφορία, χρησιμοποιώντας διάφορα μέσα, εκ των οποίων, τέσσερα είναι τα πιο δραστικά:

1. Ρύθμιση του όγκου του χρήματος που εκδίδει και θέτει σε κυκλοφορία.
2. Η δυνατότητα να επιβάλλει στις εμπορικές Τράπεζες την μεταβολή του ποσοστού που πρέπει να διατηρούν σε μετρητά σε σχέση με τις καταθέσεις όψεως. Αυτό γίνεται με βάση το μέγεθος του «Τραπεζικού Πολλαπλασιαστή» για τον οποίο θα μιλήσουμε αργότερα.
3. Η πολιτική της ανοικτής αγοράς (αγοραπωλησία κρατικών ομολόγων στο Χρηματιστήριο Αξιών).

Αν η εκδοτική τράπεζα επιθυμεί να αυξήσει την ποσότητα χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία, τότε θα αγοράσει κρατικές ομολογίες από οποιουσδήποτε κατόχους, καταβάλλοντας την τιμή των ομολόγων σε χρήμα. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα:

- α) Την αύξηση του κυκλοφορούντος χρήματος, αφού η τράπεζα έβγαλε τη σχετική ποσότητα χρήματος από τα αποθέματα της και την έθεσε σε κυκλοφορία.
- β) Αύξηση των καταθέσεων όψεως στο βαθμό που οι πωλητές των ομολόγων καταθέσουν μέρος ή το σύνολο των χρημάτων που εισέπρατταν.
- γ) Αύξηση του λογιστικού χρήματος. Τα αντίθετα αποτελέσματα θα έχουμε με την πώληση κρατικών ομολόγων.
- δ) Ο καθορισμός των επιτοκίων: είναι γεγονός ότι το ύψος των επιτοκίων επηρεάζει τον όγκο των καταθέσεων θετικά (όταν είναι υψηλό) ή αρνητικά (όταν είναι χαμηλό) ώστε όσοι διατηρούν ρευστά διαθέσιμα να στρέφονται αντίστοιχα είτε προς τις καταθέσεις και να προκαλούν αύξηση της προσφοράς χρήματος, είτε προς τη μετατροπή χρήματος σε περιουσιακά στοιχεία ώστε να αυξάνεται η ζήτηση χρήματος.

2.1.3.4 Χρήμα και Τραπεζικό Σύστημα

Η καλή λειτουργία ενός τραπεζικού συστήματος σε μία οικονομία βοηθάει σε μεγάλο βαθμό την οικονομική ανάπτυξη. Το τραπεζικό σύστημα αποτελείται από το σύνολο των εμπορικών τραπεζών και τις εκδοτικές τράπεζες.

Τα τραπεζικά ιδρύματα αποτελούν βασικό παράγοντα του χρηματοδοτικού συστήματος μίας οικονομίας, συνδέονται στενά με σειρά χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων και έχουν σαν βασικό έργο την άσκηση της πίστωσης. Κύριο χαρακτηριστικό των τραπεζών είναι η κατ' επάγγελμα μεσολάβηση για την διοχέτευση χρήματος στις οικονομικές μονάδες που ζητούν χρήμα, δηλαδή, κατά κύριο λόγο στις ιδιωτικές επιχειρήσεις ή το Δημόσιο.

Για να εκτιμηθεί σωστά η σημασία του χρηματοδοτικού συστήματος για μία οικονομία, πρέπει πρώτα να προσδιορισθούν οι λειτουργίες που επιτελεί μέσα στα ευρύτερα οικονομικά πλαίσια και που είναι οι εξής:

2.1.3.4.1 Συμβολή στην παραγωγικότερη χρησιμοποίηση των διαθέσιμων χρηματικών πόρων και ευνοϊκή επίδραση στη συνολική αποταμίευση μίας οικονομίας.

Καθιστώντας δυνατή την μεταφορά αγοραστικής δύναμης από τους ιδιώτες αποταμιευτές στις επιχειρηματικές μονάδες, το χρηματοδοτικό σύστημα διευκολύνει την πραγματοποίηση επενδυτικών σχεδίων και άλλων παραγωγικών ενεργειών. Η λειτουργία που επιτελεί το χρηματοδοτικό σύστημα στα πλαίσια αυτά μπορεί να διακριθεί σε πέντε μικρότερες, όπως:

- I. Διάθεση των απαιτούμενων κεφαλαίων για την πραγματοποίηση επενδυτικών σχεδίων.
- II. Μείωση των πιθανοτήτων κινδύνου που αντιμετωπίζει ο μεμονωμένος δανειστής να απολέσει τους χρηματικούς του πόρους, στην περίπτωση που αποτύχει ο σκοπός για τον οποίο διατέθηκαν (π.χ. μία επένδυση). Συνέπεια της μείωσης του στοιχείου του κινδύνου είναι η μείωση του κόστους των κεφαλαίων.
- III. Αποτροπή καταστάσεων ενόχτητος ρευστού χρήματος, ώστε να μην είναι ανάγκη να μετατρέπονται πάγια στοιχεία σε ρευστά, με κίνδυνο υπερβολικών ζημιών και ανωμαλιών του οικονομικού κυκλώματος.
- IV. Ανάληψη των ενεργειών που απαιτούνται για την συγκέντρωση και διάθεση χρηματικών κεφαλαίων σε επενδυτικά σχέδια, επίβλεψη των εκτελούμενων εργασιών, επανείσπραξη δανείων κ.λ.π.
- V. Διάθεση της πείρας και των ειδικών γνώσεων, της ικανότητας προβλέψεως που απαιτούνται για την επιλογή των οικονομικών εκείνων δραστηριοτήτων, που θα είναι παραγωγικές, σε αντίθεση με άλλες, λιγότερο παραγωγικές δραστηριότητες.

2.1.3.4.2 Παροχή γενικότερων υπηρεσιών στις οικονομικές ομάδες, όπως η δυνατότητα χρονικής κατανομής των δαπανών.

Μία βασική υπηρεσία που προσφέρει μία προηγμένη οικονομία στα άτομα είναι η δυνατότητα να ελέγχουν και να προσδιορίζουν αυτά, το χρονικό σημείο κατά το οποίο θα προβούν σε μία δαπάνη. Η κτήση αγαθών, π.χ. ενός σπιτιού ή ενός αυτοκινήτου

πριν από την κτήση εισοδήματος, είναι αδύνατη χωρίς την ύπαρξη πίστωσης. Η σημασία της υπηρεσίας αυτής του χρηματοδοτικού συστήματος γίνεται ιδιαίτερα αισθητή, αν αντιπαραβληθούν οι συνθήκες που ισχύουν στις αναπτυγμένες χώρες, με εκείνες των λιγότερο αναπτυγμένων, στον τομέα αυτό.

Λόγω των ανεπαρκειών που χαρακτηρίζουν το πιστωτικό σύστημα των τελευταίων, τα άτομα είναι, συχνά, αναγκασμένα να διατηρούν τον πλούτο τους υπό μορφή χρυσού, κοσμημάτων κ.λ.π., κινδυνεύοντας, έτσι, να γίνουν θύματα κλοπής ή φυσικής καταστροφής των αντικειμένων αυτών, είτε, σε περίπτωση επείγουσας ανάγκης, να μεταβιβάσουν τα περιουσιακά τους στοιχεία σε τιμές κατώτερες από αυτές που ισχύουν στην αγορά. Ένα σύγχρονο πιστωτικό σύστημα προσφέρει στις οικονομικές μονάδες μία ευελιξία και ανεξαρτησία, που τους επιτρέπει να διατηρούν τα περιουσιακά τους στοιχεία σε μορφές που χαρακτηρίζονται από σχετική σταθερότητα αξίας και αποδίδουν μία πρόσοδο, χωρίς τον κίνδυνο προκλήσεως ζημιών στην περίπτωση που θα χρειαστεί να γίνουν απρόβλεπτες χρηματικές δαπάνες.

2.1.3.4.3 Το χρηματοπιστωτικό σύστημα συμβάλει στην ομαλή λειτουργία του οικονομικού κυκλώματος

Οι ανάγκες των παραγωγικών μονάδων για τη χρηματοδότηση της τρέχουσας λειτουργίας τους, όσο και των επενδυτικών τους σχεδίων, διαμορφώνεται σε επίπεδα τέτοια, που οι χρηματικοί πόροι που αντλούν από την πώληση των αγαθών και υπηρεσιών δεν αρκούν συνήθως να τις καλύψουν, καταφεύγοντας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, το οποίο τους μεταβιβάζει τους χρηματικούς πόρους που άντλησε εκείνο από τα νοικοκυριά. Με τον τρόπο αυτό, οι χρηματικοί πόροι που κρατούν τα νοικοκυριά δεν αδρανοποιούνται, αλλά, μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος επαναδιοχετεύονται στο οικονομικό κύκλωμα και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη των αναγκών της οικονομίας. Ο συνδυασμός αυτός, νομισματικού και πιστωτικού συστήματος και πολιτικής, συντελεί στην σταθεροποίηση της οικονομικής δραστηριότητας και στην αποτροπή της δημιουργίας συνθηκών που θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά την λειτουργία του οικονομικού κυκλώματος.

2.1.3.5 Βασικές Αρχές της Τραπεζικής Λειτουργίας

Η οικονομική πολιτική των τραπεζών διέπεται από ορισμένες αρχές, με βάση τις οποίες ασκούν τη δραστηριότητα τους. Οι αρχές αυτές είναι:

α. Η αρχή της Ρευστότητας

Δηλαδή, η ικανότητα να ανταποκρίνονται οι τράπεζες στις υποχρεώσεις τους οποτεδήποτε και αν λήγουν αυτές μέσα στο χρόνο.

β. Η αρχή της Αποδοτικότητας

Είναι η αρχή που διέπει όλες τις οικονομικές δραστηριότητες και στηρίζεται στην επίτευξη του μεγαλύτερου κέρδους με την μικρότερη δυνατή θυσία.

γ. Η αρχή της Ασφάλειας

Η τήρηση της αρχής της ασφάλειας επιβάλλεται για την ελαχιστοποίηση των κινδύνων που σε ότι αφορά την τράπεζα είναι τεράστιοι για τον λόγο ότι διαχειρίζεται ξένα κεφάλαια.

δ. Η αρχή της Κατανομής των Κινδύνων

Οι τράπεζες πρέπει να επιδιώκουν την κατανομή των πιστοδοτήσεων τους σε πολλά και όχι σε λίγα πρόσωπα (διασπορά κινδύνου). Η αρχή αυτή συνδυάζεται με την αρχή της ασφάλειας.

ε. Η αρχή της Ενημερότητας

Κάθε τράπεζα πρέπει να παρακολουθεί τις εξελίξεις σε κάθε κλάδο οικονομικής δράσεως, όσο και την πορεία του κάθε πιστούχου της.

2.1.3.6 Βασικές Λειτουργίες της Τράπεζας

Κάθε Εμπορική τράπεζα εκτελεί τις ακόλουθες βασικές λειτουργίες:

- Εμπορεύεται χρήμα. Παίρνει, δηλαδή, χρήμα. Πληρώνοντας τόκο στους καταθέτες και το δίνει εισπράττοντας τόκο από τους πελάτες δανείων. Η διαφορά των δύο είναι το ακαθάριστο κέρδος της τράπεζας.
- Μεταφέρει χρήμα. Ο πελάτης καταθέτει χρήματα στην Αθήνα και δίνει εντολή να πληρωθούν στην Θεσσαλονίκη. Η τράπεζα εισπράττει, για την υπηρεσία αυτή που προσφέρει, προμήθεια.
- Μετατρέπει χρήμα. Ο πελάτης δίνει στο ταμείο ξένα χαρτονομίσματα ή επιταγές σε συνάλλαγμα και εισπράττει το ίσο ποσό δρχ. παρόμοια, περίπου, δουλειά είναι και οι διακανονισμοί εισαγωγών που μπορούν να χαρακτηρισθούν σαν μετατροπή και μεταφορά χρημάτων.
- Εγγυάται. Σε πολλές περιπτώσεις, για να εισπράξει κάποιος μία προκαταβολή έναντι ενός έργου που θα εκτελέσει χρειάζεται εγγύηση ότι το έργο θα εκτελεσθεί. Την εγγύηση αυτή τη δίνουν οι τράπεζες αντί μίας προμήθειας. Φυσικά, οι τράπεζες αναλαμβάνουν κάθε ευθύνη και κίνδυνο σε περίπτωση που το έργο δεν θα εκτελεστεί. Υπάρχουν και πολλές άλλες περιπτώσεις παροχής εγγυήσεως, όπως η εγγύηση που πρέπει να δοθεί σε κάποιον σε έναν μειονέκτημα διαγωνισμό κ.α.

2.1.4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: «ΔΟΜΗ – ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε. ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ»

2.1.4.1 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ – ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε. ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι ΜΜΕ στην Ελλάδα αποκτούν ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας στο βαθμό, που αυτές αποτελούν το βασικό κορμό ανάπτυξης και στήριξης της απασχόλησης. Όπως αναφέρει η υπουργός ανάπτυξης σε άρθρο της σε οικονομικό περιοδικό «... Οι ΜΜΕ αποδεικνύονται πιο ανθεκτικές κάτω από την διεθνοποίηση, αλλά και τη μακροχρόνια κρίση. Συνεισφέρουν, επομένως σημαντικότερα στην ανάπτυξη και στην απασχόληση....».

Υπάρχουν διάφοροι τύποι Μ.Μ.Ε., οι οποίοι καλύπτουν ποικίλα πεδία επιχειρηματικής δράσης και είναι αναγκαία η διάκριση και αναφορά τους γιατί βάση αυτής της κατηγοριοποίησης δίδονται τα επενδυτικά κίνητρα, τα οποία θα αναλυθούν στην συνέχεια της εργασίας.

- α) Επιχειρήσεις λιανικών πωλήσεων. Οι επιχειρήσεις αυτές αγοράζουν προϊόντα από διάφορους προμηθευτές με σκοπό να τα μεταπωλήσουν στο καταναλωτικό κοινό.
- β) Επιχειρήσεις χονδρικών πωλήσεων. Στις περιπτώσεις τέτοιων επιχειρήσεων οι πελάτες, στους οποίους θα μεταπωληθούν τα διάφορα εμπορεύματα, είναι λιανοπωλητές, βιομηχανικές και εμπορικές επιχειρήσεις και σε αρκετά μικρό βαθμό, απλοί καταναλωτές.
- γ) Επιχειρήσεις Παροχής Υπηρεσιών. Οι επιχειρήσεις αυτές παρέχουν υπηρεσίες στο καταναλωτικό κοινό, όπως π.χ. ένα συνεργείο αυτοκινήτων.
- δ) Μεταποιητικές επιχειρήσεις. Οι επιχειρήσεις αυτές αγοράζουν πρώτες ύλες από προμηθευτές, προκειμένου να κατασκευάσουν οι ίδιες τα προϊόντα, που θα πουλήσουν στους πελάτες τους.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται στοιχεία της διαχρονικής εξέλιξης των ΜΜΕ και της συνεισφοράς τους στην απασχόληση, μεταξύ των ετών 1988, και 1998. Από την εξέταση των πινάκων διαπιστώνουμε ότι οι επιχειρήσεις με προσωπικό μικρότερο των 50 ατόμων αποτελούν περίπου το 99% του συνόλου ενώ συνεισφέρουν σε ποσοστό μεγαλύτερο του 62% στην απασχόληση της χώρας κατά την δεκαετία 1988 και 1998.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΕΤΗ 1988 ΚΑΙ 1998

ΜΕΓΕΘΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (Αριθμός υπαλλήλων)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ (%)		ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ (%)	
	1988	1998	1988	1998
0 – 4	85,70	85,00	31,28	31,12
5 – 9	8,14	8,12	10,89	10,22
10 – 49	5,16	6,28	20,45	21,32
50 +	99,0	99,4	62,61	62,66
ΣΥΝΟΛΟ	100	100	100	100

* Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (Στατιστική επετηρίδα κλάδων παραγωγής 1988&1998)

Αξίζει να αναφερθεί ότι στην απογραφή του 1998 από τις 509,000 επιχειρήσεις του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα της οικονομίας, το 99,4% απασχολούσε από 4-49 άτομα και το 0,6% πάνω από 50 άτομα. Επιπροσθέτως και βάση στοιχείων του 1998, οι ΜΜΕ της μεταποίησης δημιούργησαν το 50% της προστιθέμενης αξίας και το 62% των προϊόντων της μεταποίησης που εξήχθη στο εξωτερικό.

Παραδοσιακά οι ΜΜΕ ειδικούνται, στην Ελλάδα, σε κλάδους καταναλωτικών αγαθών εντάσεως εργασίας. Νεότερα στοιχεία δείχνουν ότι υπάρχει μεγάλη

συμμετοχή ΜΜΕ σε κλάδους εντάσεως τεχνολογίας. Τη δεκαετία του '80 περιορίστηκε σημαντικά η δημιουργία νέων ΜΜΕ παραγωγής συμπληρωματικών προϊόντων της βαριάς βιομηχανίας (όπως μέταλλο, αλουμίνιο κ.λ.π.)

Τέλος διαπιστώνεται πως οι ΜΜΕ στην Ελλάδα, παρουσιάζουν έντονα φαινόμενα συγκεντρωτισμού στα μεγάλα αστικά κέντρα και κυρίως στο λεκανοπέδιο Αττικής και αυτό είναι ένα δείγμα αποτυχίας των αναπτυξιακών νόμων που έχουν θεσπιστεί ήδη μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, για να προάγουν την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας.

Πιο αναλυτικά η κατανομή των καταστημάτων ανά τομέα της παραγωγής, τον οποίο αφορούν τα προϊόντα τους, φαίνεται στο παρακάτω σχεδιάγραμμα (I) και επίσης στο σχεδιάγραμμα (I I) φαίνεται η κατανομή των υπαλλήλων ανά τομέα παραγωγής.

2.1.4.2 ΟΙ Μ.Μ.Ε. ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Οι ΜΜΕ και ιδιαίτερα οι πιο μικροί από αυτές, διαδραματίζουν, σήμερα, θεμελιώδη ρόλο στην δημιουργία και στην ανάπτυξη νέων θέσεων εργασίας. Όπως διαπιστώνουμε από τα δεδομένα, που παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα οι επιχειρήσεις με προσωπικό μικρότερο από 500 άτομα, αντιπροσωπεύουν το 98,8% και το 99,82% του συνόλου των ετών 1988 και 1998, αντίστοιχα :

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΕΤΗ 1988 ΚΑΙ 1998

ΜΕΓΕΘΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (Αριθμός υπαλλήλων)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (%)	
	1988	1998
10 – 19	54	
20 – 99	38,3	
100 – 499	6,5	
	98,8	99,82
500 +	1,2	0,18
ΣΥΝΟΛΟ	100	100

* Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (Reusalts du Recensement des Industries Manufacturieres – Artisanat, du Commerce et Autres Services (30/9/98) – Fascicule A)

Στο σημείο αυτό αξίζει να λεχθούν τα εξής:

- Α) οι επιχειρήσεις με προσωπικό μικρότερο από 10 άτομα κυριαρχούν, σε σημαντικό βαθμό, σε κλάδους όπως το λιανικό εμπόριο, τις επιδιορθώσεις καταναλωτικών αγαθών, τις κατασκευές και τα ξενοδοχεία. Αντίστοιχα οι "μεσαίου" μεγέθους επιχειρήσεις κυριαρχούν κυρίως σε κλάδους καταναλωτικών αγαθών, όπως είναι τα ενδύματα και τα υποδείγματα και τα είδη διατροφής.
- Β) όπως αναφέρεται σε έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η συμβολή των ΜΜΕ στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, είναι τόσο σημαντική, ώστε αντιστάθμισε και με το παραπάνω, τις απώλειες θέσεων εργασίας, που παρουσιάστηκαν στις μεγάλες επιχειρήσεις στην χρονική περίοδο 1988-1998 αφού όπως σημειώνεται, ειδικότερα, οι επιχειρήσεις με προσωπικό λιγότερο από 100 άτομα δημιούργησαν όλες σχεδόν τις θέσεις απασχόλησης.

- Γ) τέλος όσον αφορά την τεχνολογική ανάπτυξη των ΜΜΕ, έχει διαπιστωθεί ότι σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ε.Ε. οι επιχειρήσεις αυτές παρουσιάζουν μεσαίου μεγέθους ανάπτυξη.

2.1.5 Η ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Πέραν των γενικών χαρακτηριστικών, που προαναφέρθηκαν, υπάρχουν και μία σειρά από ορισμούς, που αφορούν τις Μ. Μ. Ε., οι οποίοι λαμβάνουν υπόψη συγκεκριμένα κριτήρια για να κατατάξουν μία επιχείρηση σε αυτή την κατηγορία επιχειρηματικής δράσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ασχολήθηκε εκτεταμένα με το θέμα του ορισμού των Μ.Μ.Ε. Αφού προέβη σε εκτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε) και πιο συγκεκριμένα έχοντας υπόψη ότι:

- α) Η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου προγράμματος για τις ΜΜ.Ε. προϋποθέτει και την ύπαρξη ενός ξεκάθਾਰου θεσμικού πλαισίου, μέρος του οποίου αποτελεί και ο εννοιολογικός προσδιορισμός τους.
- β) Η Ε. Ε. κατά την άσκηση διαφόρων πολιτικών για τις Μ. Μ. Ε., ελάμβανε υπόψη της κάθε φορά και διαφορετικό ορισμό των υπαγομένων επιχειρήσεων.
- γ) Τα κράτη – μέλη τηρούσαν διαφορετικούς ορισμούς, ανά περίπτωση για τις ΜΜΕ
- δ) Η ύπαρξη διαφορετικών ορισμών σε εθνικό και πανευρωπαϊκό επίπεδο μπορεί να οδηγήσει σε στρέβλωση του ανταγωνισμού και μη επίτευξη των στόχων των εθνικών και κοινοτικών προγραμμάτων.
- ε) Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση προϋποθέτει ενιαία αντιμετώπιση των επιχειρήσεων από όλα τα κράτη – μέλη προέβη σε διατύπωση ενός ενιαίου ορισμού για τις Μ. Μ. Ε., με έκδοση αντίστοιχης Σύστασης στις 3 Απριλίου 1996. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθορίζονται οι εξής Μ. Μ. Ε. και τα αντίστοιχα όριά τους:
  - ο Επιχειρήσεις “Μεσαίου” Μεγέθους. Οι επιχειρήσεις αυτές απασχολούν από 50 έως 250 εργαζομένους πλήρους απασχόλησης, που εργάστηκαν διαρκώς επί 1 έτος, έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών (της τελευταίας δωδεκάμηνης χρήσης), που δεν υπερβαίνει 40 εκατ. ECU (περίπου 12,5 δις δρχ) ή η αξία του συνόλου του ενεργητικού τους, δεν υπερβαίνει τα 27 εκατ. ECU (περίπου 8,5 δις δρχ .)
  - ο Επιχειρήσεις “Μικρού” Μεγέθους. Οι επιχειρήσεις αυτές απασχολούν από 10 έως 50 υπαλλήλους, έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν υπερβαίνει τα 7 εκατ. ECU (περίπου 2 δις δρχ) ή σύνολο ενεργητικού, που δεν υπερβαίνει τα 5 εκατ. ECU. (περίπου 1,5 δις δρχ)
  - ο Επιχειρήσεις “Πολύ μικρού ” Μεγέθους . Οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούν μέχρι 10 άτομα προσωπικό.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει ότι, ανεξάρτητα από τον τύπο της επιχείρησης (Μεσαία, Μικρή, Πολύ Μικρή) και οι τρεις κατηγορίες επιχειρήσεων πρέπει να πληρούν το κριτήριο της ανεξαρτησίας, ποσοστό δηλ. άνω του 25% του

κεφαλαίου τους ή των δικαιωμάτων ψήφου να μην ανήκει σε επιχείρηση ανώτερης βαθμίδας (Αν π. χ. το 30% μίας “πολύ μικρής” επιχείρησης ανήκει σε μία επιχείρηση “μεσαίου” μεγέθους, αυτή χάνει το δικαίωμα να συμπεριλαμβάνεται στις “πολύ μικρές” επιχειρήσεις και το σχετικό ποσοστό (30%) του μετοχικού της κεφαλαίου προσμετράτε αθροιστικά στα κεφάλαια της “Μεσαίας” Επιχείρησης.

Το κριτήριο της ανεξαρτησίας δεν ισχύει στις εξής δύο περιπτώσεις:

- α) αν η κυριότητα της επιχείρησης ανήκει σε δημόσιες εταιρίες συμμετοχών, σε εταιρίες παροχής επιχειρηματικού κεφαλαίου ή θεσμικούς επενδυτές, με τον όρο αυτοί να μην ασκούν ατομικά ή από κοινού έλεγχο σ’ αυτήν και
- β) αν το κεφάλαιο της επιχείρησης είναι διεσπαρμένο με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην μπορεί να προσδιοριστεί αν υπάρχουν επιχειρήσεις ανώτερης βαθμίδας, που να κατέχουν άνω του 25% των μετοχών.

Η Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ολοκληρώνεται με την παροχή μίας μεταβατικής περιόδου, η οποία λήγει στις 31-12-1999, προκειμένου τα κράτη-μέλη, να συμμορφωθούν με τα όσα αυτή ορίζει. Αυτό γίνεται διότι αυτή τη στιγμή τα κράτη – μέλη, στην πράξη ακολουθούν διαφορετικούς ορισμούς για τις Μ. Μ. Ε., σε σχέση με τα όσα ορίζονται, στη σχετική Σύσταση. Εξετάζοντας την ελληνική πραγματικότητα σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το συντριπτικό ποσοστό των ελληνικών επιχειρήσεων είναι είτε “πολύ μικρές”, είτε “μικρού μεγέθους”. Στην Ελλάδα σήμερα, εφαρμόζεται η Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος υπ’ αριθμ. 1269/31-3-1988 και η οποία δίνει σαφή ορισμό σχετικά, με το ποιες επιχειρήσεις χαρακτηρίζονται ως ΜΜΕ. προκειμένου να λάβουν χρηματοδοτήσεις στα πλαίσια διαφόρων προγραμμάτων.

2.1.6 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ – ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΜΕ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Επιγραμματικά θα μπορούσαμε να σταθούμε στις θετικές αλλά και στις αρνητικές επιδράσεις μιας ΜΜΕ για την ανάπτυξη του τόπου όντας αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνικοοικονομικής της εξέλιξης.

Α) Οι θετικές συνέπειες των ΜΜΕ στην ανάπτυξη τόσο της κοινωνίας όσο και της οικονομίας είναι οι εξής:

- Καλύπτουν κοινωνικές ανάγκες σαν σκοπός της ίδρυσης της επιχείρησης (προσφορά αγαθών και υπηρεσιών).
- Προσφέρουν τη δυνατότητα ατομικής δράσης, πρωτοβουλίας και ευθύνης
- Ανάλογα με τις δυνατότητες τους φροντίζουν για την παραγωγή προϊόντων με ικανοποιητική ποιότητα
- Εξυπηρέτηση των ιδιαίτερων αναγκών των πελατών
- Βοηθούν στην διαδικασία διάθεσης των προϊόντων
- Βοηθούν στην παραγωγή
- Συμβάλλουν στην αποκέντρωση της παραγωγής
- Συνεισφέρουν στη εξασφάλιση των συνθηκών του ελεύθερου ανταγωνισμού
- Έχουν στενή επαφή με τον καταναλωτή

- Προσαρμόζονται γρήγορα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες
- Επιδίδονται σε καινοτομίες
- Έχουν καλύτερη οικονομική επίδοση
- Έχουν σημασία για τις μεγάλες επιχειρήσεις
- Προσφέρουν τη δυνατότητα δικαιόχρησης και στενού τοπικού ελέγχου
- Δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας
- Βοηθούν για την ομαλή κατανομή των εργαζομένων
- Φροντίζουν για τον εργαζόμενο και τα προβλήματα του
- Προσφέρουν την δυνατότητα αλλαγής εργασίας
- Φροντίζουν για την επαγγελματική εκπαίδευση και τεχνολογική πρόοδο
- Μεριμνούν για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων
- Αξιοποιούν τα διαθέσιμα κεφάλαια και μάλιστα τα λεγόμενα “λιμνάζοντα κεφάλαια”
- Διαμορφώνουν το εθνικό εισόδημα
- Συμμετέχουν στην περιφερειακή πολιτική για την εξασφάλιση δίκαιης κατανομής του εθνικού εισοδήματος
- Συμβάλλουν στην εθνική οικονομία και την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη
- Συμβάλλουν στην κοινωνική πρόοδο
- Προσφέρουν στον πολιτισμό
- Παρέχουν πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος (σε κάποιο βαθμό)

Πέρα όμως από τις θετικές επιπτώσεις που μπορούν να έχουν οι ΜΜΕ στην ανάπτυξη τόσο της κοινωνίας όσο και της οικονομίας, υπάρχουν και διάφορα προβλήματα που έχουν να αντιμετωπίσουν. Αυτά όπως είναι επόμενο, έχουν αρνητικές επιπτώσεις για την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη της χώρας μας.

B) Οι αρνητικές επιπτώσεις επικεντρώνονται στα εξής:

- Μεγάλη θνησιμότητα – Κύκλος – διάρκεια ζωής
- Χαμηλό μέσο μέγεθος
- Μη ανταγωνιστικές
- Έλλειψη οργανωμένων χώρων για την απρόσκοπτη εγκατάσταση και λειτουργία τους
- Δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον
- Έλλειψη κατάλληλης προετοιμασίας πριν το ξεκίνημα ίδρυσης μιας ΜΜΕ
- Υπάρχει ανεπάρκεια διοικητικών γνώσεων
- Έλλειψη απαραίτητων γνώσεων μάρκετινγκ
- Έλλειψη εκπαίδευσης και επιμόρφωσης του επιχειρηματία και του προσωπικού
- Έλλειψη κατάρτισης των επιχειρηματιών και του στελεχιακού δυναμικού
- Χαμηλός βαθμός εξειδίκευσης και αξιοποίησης του παραγωγικού δυναμικού
- Έλλειψη άρτιας και έγκαιρης πληροφόρησης
- Έλλειψη επαρκών κεφαλαίων
- Περιορισμένες δυνατότητες χρηματοδότησης
- Ύπαρξη καθυστερήσεων από πλευράς πελατών

- Δυσκολία στη λήψη δανείων με λογικό κόστος για την επέκτασή τους και την πραγματοποίηση επενδύσεων
- Αντιοικονομικές προμήθειες πρώτων υλών σε μικρές ποσότητες και συχνά όχι ικανοποιητικής ποιότητας
- Εμπόδια στη διάθεση προϊόντων - Αθέμιτος ανταγωνισμός
- Ανεπαρκής οργάνωση στο εσωτερικό των επιχειρήσεων
- Έλλειψη σύγχρονου τεχνολογικού εξοπλισμού
- Έλλειψη εφαρμογής συστημάτων ποιότητας
- Αδυναμία ουσιαστικής έρευνας και ανάπτυξης
- Έλλειψη προγραμμάτων εκσυγχρονισμού
- Αδυναμία κάλυψης μεγάλων παραγγελιών του εξωτερικού
- Έλλειψη συνεργασίας
- Δυσκολία ανάπτυξης υπεργολαβίας
- Μειωμένη εξωστρέφεια
- Οικογενειακός έλεγχος
- Εξαντλητικά ωράρια εργασίας
- Υποβάθμιση των Κλαδικών Ινστιτούτων

2.1.7 ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΒΑΣΗ ΤΟΥ Κ. Ν. 2601/1998: «ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ»

2.1.7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Οι επενδύσεις αποτελούν το στρατηγικότερο παράγοντα της ανάπτυξης, διότι μέσω αυτών κινητοποιούνται, συνδυάζονται και αξιοποιούνται όλοι οι συντελεστές της παραγωγής και της προόδου: το έδαφος, τα κεφάλαια, το ανθρώπινο δυναμικό, η τεχνογνωσία και η επιχειρηματικότητα. Η λήψη απόφασης για την ανάληψη μιας επένδυσης είναι σημαντική για μια επιχείρηση. Αυτό συμβαίνει γιατί οι επενδύσεις δεσμεύουν σημαντικά κεφάλαια της επιχείρησης για μεγάλο χρονικό διάστημα, χωρίς εξασφαλισμένη επιτυχία. Είναι επίσης πιθανό μια αποτυχημένη επένδυση να οδηγήσει την επιχείρηση σε δεινή οικονομική θέση και ίσως σε διακοπή της λειτουργίας της.

Με τον όρο επένδυση εννοούμε την απόκτηση ενός αγαθού, με σκοπό την παραγωγή άλλων αγαθών ή και την παροχή υπηρεσιών. Ο όρος επένδυση με την ευρεία έννοια του περιλαμβάνει το σύνολο των ενεργητικών στοιχείων της επιχείρησης, παγίων και κυκλοφορούντων, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται τα διαθέσιμα οποιασδήποτε μορφής, δηλαδή καταθέσεις, μετρητά, βραχυπρόθεσμα χρεόγραφα.

Οι επενδύσεις γίνονται με μακροπρόθεσμη προοπτική. Οι επιχειρήσεις δεσμεύουν επί σειρά ετών, ένα σημαντικό μέρος των χρηματικών διαθεσίμων τους, προκειμένου να αποκομίσουν μελλοντικά σημαντικά οφέλη. Στις επενδύσεις, οι οποίες σημειωτέον αυξάνουν το πάγιο ενεργητικό μιας επιχείρησης, συμπεριλαμβάνονται αγορές οικοπέδων, ανεγέρσεις κτιρίων και μηχανολογικών εγκαταστάσεων, αγορές λοιπού εξοπλισμού κ.α.

2.1.7.2 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Οι επενδύσεις μπορούν να χωριστούν σε διάφορες κατηγορίες:

1) Ανάλογα με την νομική μορφή του φορέα της επένδυσης.

Οι επενδύσεις διακρίνονται σε ιδιωτικές και δημόσιες. Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις συνήθως αναλαμβάνουν επενδύσεις που σχετίζονται με την απόκτηση κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, ενώ ο δημόσιος τομέας αναλαμβάνει σε σημαντικό βαθμό επενδύσεις, που σχετίζονται με την κατασκευή έργων υποδομής (οδικά δίκτυα, λιμάνια κ.λ.π.)

2) Ανάλογα με την φύση των επενδυτικών αγαθών.

Οι επενδύσεις μπορεί να είναι υλικές ή και άυλες. Η αγορά κεφαλαιουχικών αγαθών (μηχανήματα, λοιπός εξοπλισμός κ.λ.π.), η ανέγερση κτιρίων αποτελούν παραδείγματα υλικών επενδύσεων. Υπάρχει όμως και μια σειρά από άυλες επενδύσεις, όπως η φήμη και η πελατεία, η απόκτηση δικαιωμάτων ευρεσιτεχνίας, η αγορά μετοχών και ομολογιών (στο βαθμό που η χρηματιστηριακή τους τιμή εξαρτάται από πολλούς ποικίλους άυλους παράγοντες, όπως οι προσδοκίες επενδυτών κ.λ.π.), η απόκτηση των οποίων αποφέρει πολλές φορές σημαντικότερα έσοδα σε μια επιχείρηση.

3) Ανάλογα με τον σκοπό για τον οποίο χρησιμοποιούνται οι επενδύσεις.

Οι επενδύσεις μπορούν να χωρισθούν σε διάφορες κατηγορίες:

α) επενδύσεις που γίνονται με σκοπό να αντικαταστήσουν λόγω φθοράς ή να εκσυγχρονίσουν, τον εξοπλισμό μιας επιχείρησης. Αυτού του είδους οι επενδύσεις επιτρέπουν στην επιχείρηση να διατηρεί σε υψηλό βαθμό την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα της.

β) επενδύσεις που γίνονται για λόγους 'γοήτρου' και διαφήμισης, προκειμένου να τονώσουν την φήμη μιας επιχείρησης και να αποτελέσουν σημαντικά εργαλεία στην αύξηση της διαπραγματευτικής ισχύος.

γ) επενδύσεις που στοχεύουν στην ανάπτυξη της επιχειρήσεως σε νέους τομείς δραστηριότητας, στην παραγωγή νέων προϊόντων, δίνοντας ώθηση στο επίπεδο της παραγωγικής τους δυναμικότητας.

δ) Κοινωνικές Επενδύσεις που προάγουν τις συνθήκες διαβίωσης του προσωπικού της επιχείρησης, την προστασία του περιβάλλοντος κ.λ.π. Τέτοιας μορφής επενδύσεις είναι η κατασκευή κατοικιών για το προσωπικό, η κατασκευή εγκαταστάσεων για την ασφαλή εργασία του προσωπικού, η κατασκευή συστημάτων βιολογικού καθαρισμού κ.λ.π.

4) Ανάλογα με την λειτουργική φύση της επένδυσης.

Οι επενδύσεις μπορεί να είναι παραγωγικές, στον βαθμό που χρησιμεύουν για την παραγωγή άλλων αγαθών ή υπηρεσιών. Ένα ιδιαίτερο είδος επένδυσης είναι οι

χρηματικές τοποθετήσεις σε διάφορες μετοχές και ομολογίες. Σημαντική επίσης είναι η επένδυση σε κτίρια και κατοικίες, όπως και η επένδυση, που έχει ως στόχο την αύξηση των αποθεμάτων.

5) Ανάλογα με τον χρόνο κατασκευής και εκμετάλλευσης της επένδυσης.

Οι επενδύσεις διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

α) επενδύσεις, οι οποίες ενώ κατασκευάζονται εντός μιας χρονικής περιόδου (μήνας ή έτος), η εκμετάλλευση αυτών διαρκεί περισσότερες περιόδους.

β) επενδύσεις, των οποίων η διάρκεια κατασκευής και εκμετάλλευσης καλύπτει περισσότερες της μιας περιόδους.

γ) επενδύσεις, των οποίων η διάρκεια κατασκευής και εκμετάλλευσης καλύπτει περισσότερες μία περίοδο.

Η κατάταξη των επενδυτικών σχεδίων, με βάση το συγκεκριμένο κριτήριο, διευκολύνει ουσιαστικά την επιχείρηση στην αξιολόγηση των υπό σύγκριση επενδύσεων για την επιλογή της οικονομικά αποδοτικότερης από αυτές.

2.1.7.3 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΛΗΨΗ ΜΙΑΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ

Η ανάληψη μιας επένδυσης είναι συνάρτηση διαφόρων παραγόντων, που είναι οι εξής:

(1). Η προσδοκώμενη μελλοντική ζήτηση

Σε περιόδους που προσδοκούν οι επιχειρήσεις ότι θα αυξηθεί η ζήτηση των προϊόντων από την πλευρά των καταναλωτών, είναι φυσικό να επενδύουν σε κεφαλαιουχικά αγαθά, που θα διευρύνουν, την παραγωγική τους βάση.

(2). Οι μελλοντικές προτιμήσεις των καταναλωτών

Οι καταναλωτές είναι αυτοί που ουσιαστικά προσδιορίζουν, μέσω των προτιμήσεων τους, τα προϊόντα που παράγουν οι επιχειρήσεις. Σε περίπτωση στροφής των καταναλωτών προς άλλα προϊόντα απαιτείται η επένδυση σε κεφαλαιουχικά αγαθά, που θα παράγουν τα προϊόντα αυτά.

(3). Η αύξηση του εισοδήματος των καταναλωτών

Όσο αυξάνεται το εισόδημα των καταναλωτών, τόσο διευρύνεται η καταναλωτική τους δυνατότητα, η ζήτηση τους για αγαθά και συνεπώς και η ζήτηση για επενδύσεις. Επίσης όσο αυξάνεται το εισόδημα ή η πιστοληπτική ικανότητα των επιχειρήσεων, τόσο αυξάνεται και η πιθανότητα για ανάληψη επενδύσεων.

(4). Το αναμενόμενο ύψος των μισθών και των πρώτων υλών

Όσο αυξάνεται το συνεπαγόμενο κόστος εκμετάλλευσης της επένδυσης, τόσο μειώνονται οι επενδυτικές ευκαιρίες που αναλαμβάνονται.

(5). Η προσδοκώμενη φορολογική πολιτική και πολιτική κινήτρων

Η κυβέρνηση μπορεί να χρησιμοποιήσει τη φορολογική και την ευρύτερη πολιτική κινήτρων, προκειμένου να ενθαρρύνει ή να αποθαρρύνει την επενδυτική προσπάθεια των επιχειρήσεων

(6). Το συνολικό κόστος της επένδυσης

Το συνολικό κόστος της επένδυσης αποτελεί σημαντικότερο παράγοντα και ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, για την ανάληψη επενδύσεων.

(7). Το ύψος των επιτοκίων

Η ανάληψη μιας επένδυσης συνεπάγεται κόστος για την επιχείρηση, το οποίο μπορεί να είναι είτε κόστος ευκαιρίας στις περιπτώσεις που χρησιμοποιούνται ίδια κεφάλαια της εταιρείας, είτε κόστος εξαρτώμενο από τα επιτόκια της Τράπεζας, εφόσον χρησιμοποιείται τραπεζικό δάνειο για την συμπλήρωση των απαιτούμενων κεφαλαίων. Και στις δύο περιπτώσεις η μείωση των επιτοκίων οδηγεί σε αύξηση των επενδύσεων.

(8). Οι τεχνολογικές μεταβολές

Αν ο ρυθμός μεταβολής της τεχνολογίας είναι υψηλός, με αποτέλεσμα τα κεφαλαιουχικά αγαθά να απαξιώνονται με ταχείς ρυθμούς, η ανάληψη νέων επενδύσεων είναι ουσιαστικός παράγοντας διατήρησης της ανταγωνιστικότητας της επιχείρησης.

(9). Το υπάρχον απόθεμα του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού

Όσο αυξημένο είναι το απόθεμα του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού και υποθέτοντας ότι οι υπόλοιποι παράγοντες παραμένουν σταθεροί, τόσο μειώνεται η ζήτηση για νέες επενδύσεις.

(10). Η κοινωνικοπολιτική κατάσταση

Το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον επηρεάζει θετικά ή αρνητικά την πορεία των επενδύσεων, ιδιαίτερα στην περίπτωση, που έχουμε ανάληψη επενδύσεων από ξένους επιχειρηματίες.

(11). Οι αναμενόμενοι κίνδυνοι από τις αναληφθείσες επενδύσεις και η ψυχολογική τοποθέτηση των επιχειρηματιών έναντι των κινδύνων.

Η ανάληψη μίας επένδυσης συνεπάγεται, όπως έχει αναφερθεί και η αποδοχή κάποιου ρίσκου από την πλευρά του επιχειρηματία εφόσον κάποιος επιχειρηματίας, δεν επιθυμούν την ανάληψη κινδύνων, η πραγματοποίηση νέων επενδύσεων, θα συναντά εμπόδια. Λαμβάνοντας υπόψη τους ανωτέρω παράγοντες διαπιστώνουμε ότι για την επιλογή μιας συγκεκριμένης επένδυσης από ένα σύνολο αρχικώς επενδυτικών σχεδίων, απαιτείται ιδιαίτερα προσεκτική απόφαση από την πλευρά του επιχειρηματία, που μπορεί και να κρίνει το μέλλον της επιχείρησης.

2.1.7.4 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

Ο σχεδιασμός της πολιτικής επενδυτικών κινήτρων είναι αρκετά δύσκολο έργο για τις κυβερνήσεις των κρατών, στο βαθμό που καταβάλλουν προσπάθεια να αντισταθμίσουν δυσμενείς εξελίξεις στον τομέα των επενδύσεων. Τα εμπόδια στην

ανάπτυξη των επενδυτικών σχεδίων των επιχειρήσεων μιας χώρας μπορεί να οφείλονται σε διάφορους παράγοντες: Δυσμενείς γεωγραφικοπολιτικές συνθήκες μπορεί να περιορίζουν την ανάπτυξη κάποιων περιοχών, με αποτέλεσμα και οι επενδύσεις στις περιοχές αυτές να βρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο. Οι κυβερνήσεις εφόσον επιθυμούν την ανάπτυξη αυτών των περιοχών, πρέπει να δώσουν κίνητρα στους επενδυτές, προκειμένου να αντισταθμιστεί η δυσμενέστερη χωροταξική τους θέση και να πραγματοποιηθούν επενδύσεις.

Πρέπει επίσης να δοθούν κίνητρα στις περιπτώσεις, που η κυβέρνηση, για λόγους εθνικού συμφέροντος, κρίνει ότι πρέπει να ενισχυθούν κάποιοι συγκεκριμένοι τομείς και δραστηριότητες της οικονομικής ζωής. Τέλος πρέπει να δοθούν επενδυτικά κίνητρα στις περιπτώσεις, που κρίνεται πως οι υπόλοιπες χώρες έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα, έναντι της εγχώριας οικονομίας, σε συγκεκριμένα οικονομικά μεγέθη, (π.χ. υψηλότεροι εγχώριοι φορολογικοί συντελεστές έναντι των αντίστοιχων συντελεστών στο εξωτερικό).

Η προσπάθεια των κυβερνήσεων των χωρών πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτική για τους **εξής λόγους**:

A) από τη μια πλευρά αναγνωρίζεται ότι προκειμένου οι επιχειρήσεις να συμμορφωθούν στα όσα ορίζουν οι διάφοροι αναπτυξιακοί νόμοι αναλαμβάνουν κάποιο κόστος, το οποίο περιλαμβάνει τόσο το κόστος εκπόνησης των διαφόρων επενδυτικών σχεδίων, όσο και το κόστος συμμόρφωσης στις αναγκαίες προϋποθέσεις, που ορίζονται, ώστε οι επενδύσεις να έχουν δικαίωμα υπαγωγής σε αυτούς.

B) η ένταξη κάποιων επενδυτικών σχεδίων σε νόμους παροχής κινήτρων συνεπάγεται σημαντικά οικονομικά οφέλη για την επιχείρηση. Κατά συνέπεια κύριο μέλημα της πολιτείας, μέσω των διατάξεων των αναπτυξιακών νόμων, είναι το κόστος που προαναφέρθηκε να αντισταθμίζεται από τα οφέλη, που παρέχονται στις επιχειρήσεις, έτσι ώστε οι νόμοι παροχής επενδυτικών κινήτρων να είναι ανταγωνιστικοί και να επιτυγχάνουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι οι επιχειρήσεις προτιμούν κίνητρα επενδύσεων, τα οποία συνδέονται με συγκεκριμένες περιφέρειες, τομείς ή δραστηριότητες και όχι μέτρα γενικής υφής. Αυτό συμβαίνει διότι τα κίνητρα αυτά παρουσιάζουν μεγαλύτερη ευελιξία και ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες των επιχειρήσεων. Οι σημαντικότεροι παράγοντες επιτυχίας της πολιτικής κινήτρων, είναι **οι εξής**:

A) η πολιτική κινήτρων πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να μπορούν προβλέψουν τις μελλοντικές ροές των παρεχόμενων επιδοτήσεων, τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ένταξη στα επενδυτικά προγράμματα, όπως επίσης και τη σχέση της παροχής των μελλοντικών χρηματικών ροών με ποικίλα πολιτικοοικονομικά γεγονότα (π.χ. τι πιθανότητα υπάρχει να σταματήσουν οι επιχορηγήσεις εγκεκριμένων επενδυτικών σχεδίων στις περιπτώσεις ποικίλων πολιτικών αλλαγών κ.λ.π.)

B) σταθερότητα στην άσκηση πολιτικής κινήτρων. Απαραίτητη προϋπόθεση για την διατήρηση ενός υγιούς επενδυτικού κλίματος, το οποίο θα στηρίζει και

παράγει τις προσπάθειες των επιχειρηματιών για ανάπτυξη μέσω των επενδύσεων, είναι η διατήρηση της σταθερότητας, σε όλα τα επίπεδα, όπως επίσης και η τήρηση των όσων έχουν εξαγγελθεί. Μια πολιτική κινήτρων για να μπορέσει να θεωρηθεί αξιόπιστη στον επιχειρηματικό κόσμο, πρέπει να είναι ξεκάθαρη και να παραμένει σταθερή, χωρίς αιφνιδιαστικές αλλαγές στο διάστημα που εφαρμόζεται.

Γ) η διαφάνεια στις διαδικασίες εξέτασης, έγκρισης και επιλογής των υποβληθέντων προς επιχορήγηση επενδυτικών σχεδίων, όπως επίσης και η έγκαιρη και η αξιόπιστη πληροφόρηση, σχετικά με τα κονδύλια, που θα διατεθούν, αποτελούν ικανά εχέγγυα για την αποτελεσματική λειτουργία ενός αναπτυξιακού νόμου.

Οι κυβερνήσεις χρησιμοποιούν διάφορα μέτρα για να ενθαρρύνουν την ανάληψη επενδύσεων. Τα κυριότερα **εξ αυτών είναι:**

Α) η επιδότηση κεφαλαίου, η οποία έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του αρχικού κόστους κατασκευής της επένδυσης.

Β) η παροχή φορολογικών κινήτρων, όπως ο σχηματισμός αφορολογήτων αποθεματικών, η ύπαρξη χαμηλών φορολογικών συντελεστών, η παροχή πρόσθετων αποσβέσεων, τα οποία συνήθως καλύπτουν μια περισσότερη μακροπρόθεσμη περίοδο. Στο συγκεκριμένο κίνητρο έχουμε πολλές μικρές εισροές στην επιχείρηση για μεγαλύτερο διάστημα σε αντίθεση με το προηγούμενο κίνητρο, στο οποίο έχουμε λίγες υψηλής αξίας εισροές για μακρύτερο χρονικό διάστημα και

Γ) η ύπαρξη εντός της επικράτειας επιχειρησιακών ζωνών στις οποίες ισχύουν πρόσθετα κίνητρα για τις επιχειρήσεις, που εγκαθίστανται σε αυτές. Στο βαθμό που κάθε κίνητρο συνεπάγεται και διαφορετικό τρόπο καταβολής των επιχορηγούμενων κονδυλίων, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι οι κυβερνήσεις και οι επιχειρήσεις των διαφόρων χωρών παρουσιάζουν διαφορετικές προτιμήσεις προς τα κίνητρα, τα οποία εφαρμόζονται. Οι διάφορες κυβερνήσεις στο βαθμό που αυτές αναλαμβάνουν να επιχορηγήσουν επιχειρήσεις με αντίστοιχα κονδύλια επιθυμούν στην ουσία λειτουργία κινήτρων τα οποία δεν συνεπάγονται στο άμεσο χρονικό διάστημα την εκροή χρηματικών πόρων όπως π.χ. τα φορολογικά κίνητρα που η χρήση τους συνεπάγεται τη διάθεση, συγκριτικά, μικρών ποσών σε πιο μακροπρόθεσμο χρονικό διάστημα. Αντίθετα από την πλευρά των επιχειρήσεων, είναι προτιμότερες οι σύντομες και περισσότερο προβλέψιμες εισροές κονδυλίων όπως ακριβώς συμβαίνει στην περίπτωση της επιχορήγησης κεφαλαίου. Τα φορολογικά κίνητρα παρουσιάζουν το μειονέκτημα ότι τα ποσά των φορολογικών εξοικονομήσεων δεν είναι επαρκώς προβλέψιμα στην διάρκεια της επένδυσης και καταβάλλονται λιγότερο άμεσα σε μακροπρόθεσμο διάστημα. Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε πως η ύπαρξη ενός προγράμματος παροχής επενδυτικών κινήτρων δεν εγγυάται ότι θα υπάρξει ανάληψη περισσότερων επενδυτικών σχεδίων, τα οποία θα δώσουν ώθηση στην οικονομία. Η διατήρηση σταθερού πολιτικού και οικονομικού κλίματος, η εξασφάλιση διαφάνειας και επαρκούς

πληροφόρησης, η ύπαρξη ξεκάθαρων θέσεων και στόχων προς τα ενδιαφερόμενα μέρη, μπορούν να εξασφαλίσουν ότι μια τέτοια πολιτική θα πετύχει.